

IPAKCHILIK SOHASINING BUGUNGI KUNDAGI HOLATI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI

Azimova Dildora Abbos qizi

tayanch doktorant

ORCID: 0009-0009-1609-7269

Ismatullayeva Diloram Adilovna

laboratoriya mudiri, q.x.f.d., k.i.x.

ORCID: 0000-0002-5607-4748

Ipakchilik ilmiy-tadqiqot instituti

Annotatsiya. Maqolada O‘zbekiston Respublikasida pillachilik sohasininm hozirgi kundagi ahvoli va rivojlantirishga qaratilgan barcha islohotlar haqida ma’lumotlar keltirilgan.

Kalit so‘zlar: pillachilik, pilla, ozuqa baza, klaster tizimi.

Аннотация. В статье представлена информация о современном состоянии коконоводческой отрасли в Республике Узбекистан и всех реформах, направленных на ее развитие. В статье представлена информация о современном состоянии коконоводческой отрасли в Республике Узбекистан и всех реформах, направленных на ее развитие.

Ключевые слова: коконоводство, кокон, кормовая база, кластерная система.

Abstract. The article provides information on all reforms aimed at the current situation and development of the field of sawmilling in the Republic of Uzbekistan.

Keywords: sericulture, cocoon, feed base, cluster system.

Kirish. Biz yashayotgan bugungi davr yangi texnologiyalar davridir. Barcha soha va tarmoqlarga, jumladan, qishloq xo‘jaligiga ham soha rivoji uchun yangi texnika va texnologiyalar kirib kelmoqda. Bu texnologiyalarning barchasi qishloq xo‘jaligining jadal rivojlanishi, sifatli va raqobatbardosh mahsulotlarning ortishi kabi ijobiy natijalarga olib kelmoqda. Shu jumladan uzoq tarixga ega ipakchilik sohasini ham chetlab o‘tmayapti.

Dunyo iqtisodiyotida ya’ni shiddat bilan rivojlanayotgan mamlakatlarda ipak va ipak mahsulotlariga talab ortmoqda. Bu esa mamlakatimizda ipakchilik tarmog‘ini tubdan isloh qilish, izchil rivojlantirish, pilla va pilla mahsulotlarini ishlab chiqarishda sifatni talab darajasida yaxshilash, ishlab chiqarish korxonalarining dunyo bozoridagi raqobatbardosh mahsulot yetishtirish bo‘yicha o‘rnini yaxshilash kabi chora-tadbirlarni amalga oshirishga olib keladi. Mustaqillikka erishilgandan so‘ng ipakchilik sohasida ipak mahsulotlarini ishlab chiqarish va iqtisodiy samaradorligini oshirish bo‘yicha Respublika miqyosida rahbarlik organlari tomonidan ko‘plab chora-tadbirlar ishlab chiqilib, hozirda bosqichma-bosqich amalga oshirib kelinmoqda (Baxriddinov A.R., 2024).

Natijalar va munozara. So‘nggi yillarda hukumatimiz tomonidan sohaga alohida e’tibor berilib, bir necha qaror, farmonlar va farmoyishlar imzolangan. Mamlakatimizda pillachilik sohasini jadal rivojlantirish va diversifikatsiya qilish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish, ishlab chiqarishda klaster tizimini keng joriy etish va shu asosda yetishtiriladigan sanoat pillalarini hosildorligini, navdorligini shuningdek, ipakchanligini oshirishda va yuqori qiymatga ega tayyor mahsulotlar ishlab chiqarishda aholining ihsiz hamda kam ta’minlangan ko‘makga muhtoj oilalarni va xotin-qizlar bandleligini ta’minlashga qaratilgan. Buning evaziga tadbirkorlikni yo‘lga qo‘yish, kuchaytirish va ipakchilikning istiqbolini rivojlantirishga doir masalalar yechimiga alohida e’tibor berilganini ko‘rishimiz mumkin (Bekkamov Ch., 2020).

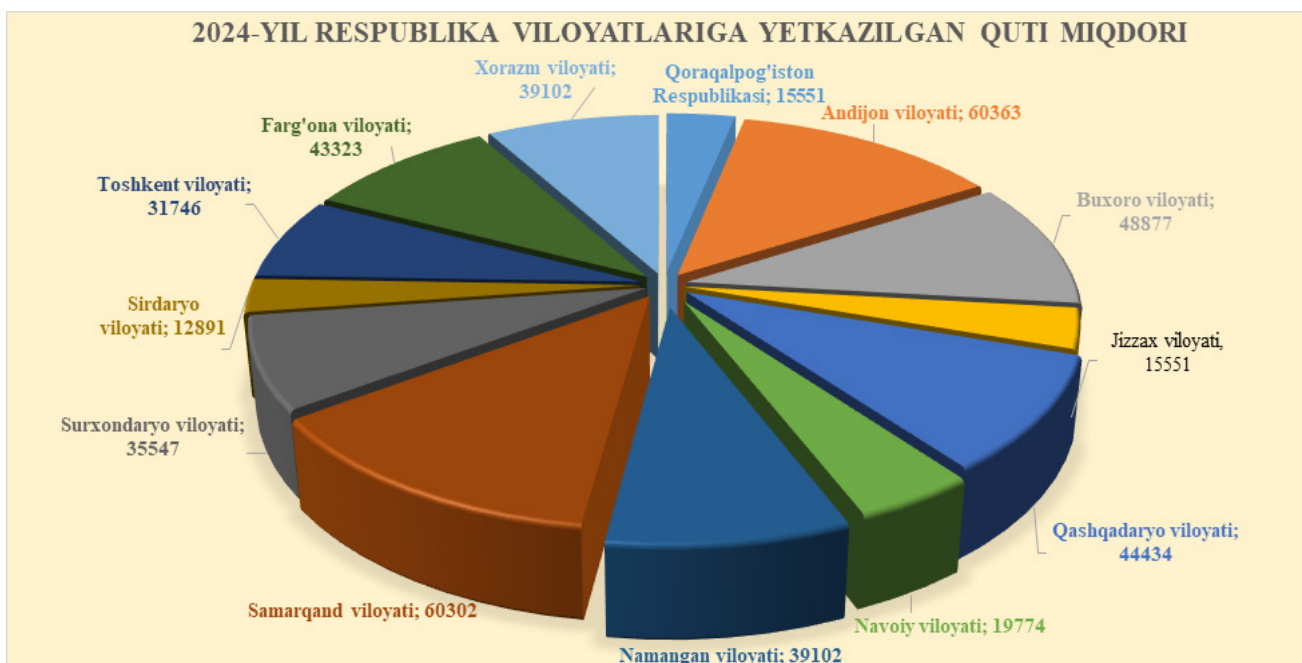
Sohada yuzaga kelayotgan bunday bir qator kamchiliklarni oldini olish va yaxshilash yuzasidan Prezidentimiz va Vazirlar

Mahkamasi tomonidan bir qator qarorlar imzolangan. Bulardan biri O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 29 mart kuni “O‘zbekipaksanoat” uyushmasini tashkil etish chora-tadbirlari to‘g‘risidagi qarori. Ushbu qarorning maqsadi chekka qishloqlarda aholi bandleligini ta’minlash, ipakchilikdan keladigan daromadni oshirishni ta’minlaydigan yagona va yaxlit tashkiliy va texnologik tizimni yaratish bo‘yicha tarmog‘ni kompleks rivojlantirishdan iborat. Bundan tashqari ipakchilik sohasida faoliyat yurituvchi ishchilarga bir qancha imtiyozlar berilgan va natijada sohaga qiziqishni oshirish, aholini iqtisodiy extiyojlarini imkon qadar qondirishga qaratilgan.

“O‘zbekipaksanoat” uyushmasi bergan ma’lumotlarga qaraganda 2024-yil Respublika miqyosida viloyatlarga tarqatilgan ipak qurti urug‘i qutilar soni bo‘yicha quyidagicha taqsimlangan.

Bunga ko‘ra jami Respublika bo‘yicha 466563 quti urug‘ tayyorlangan bo‘lib, bundan Qoraqalpog‘iston Respublikasi 15551 quti, Andijon viloyati 60363 quti, Buxoro viloyati 48877 quti, Jizzax viloyati 15551 quti, Qashqadaryo viloyati 44434 quti, Navoiy viloyati 19774 quti, Namangan viloyati 39102 quti, Samarqand viloyati 60302 quti, Surhondaryo viloyati 35547 quti, Sirdaryo viloyati 12891 quti, Toshkent viloyati 31746 quti, Farg‘ona viloyati 43323 quti, Xorazm viloyati 39102 quti tarqatilgan. Viloyatlarga tarqatilgan 466563 quti urug‘lardan jami 30116 tonna pilla yetishtirilgan va eng yuqori ko‘rsatkichlar Andijon, Samarqand, Buxoro va Farg‘ona viloyatlarida kuzatilgan.

Ipakchilik sohasiga bugungi kunda e’tibor oshganligiga sabab aholining tabiiy tovarlarga talabi kun sayin ortishidir. Pilla yetishtirish bo‘yicha O‘zbekiston Xitoy Xalq Respublikasi, Hindiston davlatlaridan keyingi yetakchi o‘rinni egallab kelmoqda, ammo pilla sifati bo‘yicha, afsuski, maqtana olmaymiz. Misol uchun, Xitoy va Hindistonni oladigan bo‘lsak, ularda yetishtirilgan pillaning chuvishga yaroqsizlarini ulushi 3% gacha, hom ipak chiqishi 44% gacha bo‘lsa, O‘zbekistonda yetishtirilgan pillalarning chuvishga yaroqsiz qismi 30% gacha hom ipakni chiqishi ham 30% gachani tashkil etmoqda. Bundan tashqari, bizda yetishtirilgan xom

1-rasm. Respublika bo‘yicha parvarishlanayotgan ipak qurtlarining miqdori (quti hisobida).

ipak sifat ko‘rsatkichi B va C sinflariga to‘g‘ri kelmoqda. Tashqi bozorda B va C sinfiga taalluqli xom ipak A sinfiga taalluqli xom ipak narxidan deyarli 2 barobar arzonroq baholanib kelinmoqda (Hasanova R.B., 2023).

Boshqa yana bir qarorga to‘xtaladigan bo‘lsak, O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining ipakchilikda ozuqa bazasini mustahkamlash va yaxshilashga qaratilgan ushbu qaror nafaqat ipakchilikga balki qishloq xo‘jaligi sohasiga ham foyda keltirdi. Pillachilikni rivoji uchun avvalo mo‘l ozuqa asosiy ro‘l o‘ynaydi. Ushbu qaror esa ozuqa bazasini yaxshilash uchun muhim o‘rinni egalladi.

2020-2024 yillarda Respublika hududlarida meliorativ ob‘yektlar atrofida va qishloq xo‘jaligida foydalanilayotgan yerlardagi hosildorlikni ko‘paytirishga yo‘naltirilgan, shamol va suv eroziyalaridan himoyalash uchun ixota tutzorlarini barpo etish prognoz parametrlari, bundan tashqari 2020-2025 yillarda ipak qurti parvarishlash va tirik pilla xom-ashyosi yetishtirishning asosiy maqsadli ko‘rsatkichlari tasdiqlangan.

Mamlakatimizda pillachilik tarmoqlarining mavjud salohiyatini har tomonlama ishga tushirish, hamda ishlab chiqarish korxonalarining rentabelligini oshirish uchun qulay sharoitlar yaratish orqali ushbu sohani qayta tiklash va rivojlantirish bo‘yicha qator chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Pillachilikni jadal rivojlantirishni ta‘minlash, pillachilik klasterlarini tashkil qilgan

holda xomashyoni chuqur qayta ishlash, ishlab chiqarilayotgan mahsulotlarni ichki va tashqi bozorlarga olib chiqishni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash, joylarda yangi ish o‘rinlarini yaratish va aholi daromadlarini oshirish maqsadida soha boshqaruvi yangidan yaratildi.

Ipakchilik va qorako‘lchilik sohasiga taqdim etilgan ayrim soliq imtiyozlari muddatlarini uzaytirish, ipak qurti urug‘i, tut ko‘chatlari va pilla yetishtirish, pillani qayta ishlash va tayyor mahsulotlar ishlab chiqarish bilan shug‘ullanuvchi yuridik shaxslarni mol-mulk va yer solig‘idan ozod etish imtiyozi, qorako‘lchilik mahsulotlari ishlab chiqaruvchilari uchun yer solig‘i stavkasini 2018 yilda belgilangan miqdorda saqlab qolish muddati 2026 yil 1 yanvargacha uzaytirildi.

Shuningdek, «Ipakchilik tarmog‘ini yanada rivojlantirish bo‘yicha chora-tadbirlar to‘g‘risida»gi Prezidentning yana bir qarorida Andijon qishloq xo‘jaligi va agrotexnologiyalar institutida Ipakchilik va tutchilik fakulteti ochilishi ko‘zda tutilgan.

Xulosa va tavsiyalar. Bunday islohotlar ipakchilik sohasiga juda katta e‘tibor qaratilgani o‘z-o‘zidan ma‘lumki, yanada mukammal ilmiy izlanishlar, ishlanmalar va albatta yuqori texnologik xususiyatlarga ega mahalliy duragaylar va ularni parvarishlash jarayonlarida kasalliklar tarqalishining oldini olishga mo‘ljallangan chora-tadbirlar ishlab chiqishga imkoniyatlar yaratilishidan dalolat beradi.

ADABIYOTLAR:

1. Baxriddinov A. R. Pillachilik tarmog‘ida integratsion jarayonlar va klaster yondashuvini rivojlantirish. «Globallashuv va iqlim o‘zgarishi sharoitida oziq-ovqat xavfsizligini ta‘minlash: muammo va yechimlar». Respublika Ilmiy-Amaliy Anjumani. 2024 yil. 15-may. 656-660-b.
2. Bekkamov Ch., Nabiyeva F., Ro‘ziyeva M. Mavsumiy ipak qurti boqishda qurtxonalar va maxsus tutzorlardan foydalanishda xotin-qizlar ishtirokini yo‘lga qo‘yish orqali kasanachilik faoliyatini rivojlantirish. Agrar fan nazariyasi va amaliyotidagi dolzarb muammolar va ularning yechimlari. “Toshkent davlat agrar universiteti tashkil etilganligining 90 yilligiga” bag‘ishlangan Xalqaro konferensiya. Toshkent-2020. 29-32-b.
3. Hasanova R.B. Ipak qurti urug‘chiligi tizimida innovatsion faoliyat samaradorligini oshirish yo‘llari. “Involta” Innovation Scientific Journal Vol. 2 No.8 November (2023). 83-91-b.